

MULTİDİSİPLİNER GÖZLEMLER

18 Ekim 2022 günü Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi Prof Dr. Erdem Denk'in düzenlediği Arkeopolitics açılış toplantısında idim. Çok güzel bir girişim, başta Erdem Hoca olmak üzere hepimiz ilerde başlayacak çeşitli işbirlikleri için bir zemin oluşturmasını can-ı gönülden temenni ettik.

Kendim, birden fazla alandan (mühendislik, uluslararası ticaret ve arkeoloji) gelmiş ve 15 yıldır parçası olduğum arkeolojik çalışmalarda arkeoloji dışı disiplinlerden gelen başka bilim insanları ile ortak bir şeyler üretme gayretinde olan biri olarak, Arkeoloji ile Siyaset Biliminin (eğer doğru anladıysam) ilk bir araya gelişlerinde bazı gözlemlerim oldu, aşağıdaki yazıda bunları paylaşmak istedim.

Multidisipliner bir çalışma dendiğinde benim aklıma iki bilim disiplini arasında bilgi alışverişi, daha doğrusu, bir disiplinindeki belli bir sorunsalın çözümü için bir başka disiplinden yardım istenmesi geliyordu (hala bu durum değişmedi). Ancak toplantının açılış konuşmalarında başka bilim insanların konuya bambaşka yorumlar getirmiş olabilecekleri de ortaya çıktı. Örneğin, devlet yöneticilerinin, özellikle de dış işlerinin, arkeolojiyi bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanmalarını, ya da arkeologların kendi bilimsel çalışmalarını daha verimli ve kolay yapabilmeleri amacıyla kamu yöneticileri ile olan ilişkilerini öne çıkaran hocalarımız oldu.

Bir başka gözlemim ise varlığını çok önceleri literatürden bildiğim ama ilk kez çok açık bir şekilde ayırtına vardığım bir farklılıktı. Erdem Hoca'nın konuşmasını dinlerken bir anda cin gibi olmuşum. Bunu söylerken heyecanlı bir şekilde konuştuğunu, söylemek istediklerini tane tane ve hızlı bir şekilde anlattığını ve de çok rahat takip edilebildiğini ifade etmek istiyorum. Arkeoloji sempozyumlarında da ilgi ile izlediğim çok konuşma olmuştu ve bunların önemli bir bölümünde ilgimin canlı kalması anlatılan konu kadar anlatanın da üslubundan kaynaklanıyordu. Ama bu sefer, dinlediğim tüm arkeolog anlatımlarından çok farklı olarak, konuşma tarzı değişti. Sorulara geçildiğinde ise öğrencilerin de benzer vurgular ve benzer bir heyecanla konuşmalarından kurumlar arası ya da disiplinler arası bir kültür farkını gördüğüme emin olmuşum. Bizim (arkeologların) hocalarımız da, öğrencilerimiz de hiçbir zaman böyle konuşmuyorlar.

Bu durumun neden böyle olduğu ile ilgili biraz şaka yapar gibi bir açıklama önereyim; Bizler, arkeologlar, 100'lerce, hatta binlerce yıllık süreçleri inceliyor, yorumluyor, anlatıyoruz. Aslında zamansal olarak hiçbir acelemiz yok. Sanırım siyaset bilimciler ise, bazen, dakikalar içinde cevap vermek gerektiren sorunları inceliyorlar ve bu bilimin ve pratiğin içindeki insanlar bu acil durumlara göre yetişiyorlar (Neden olmasın?).

MÜLTİDİSİPLİNER ÇALIŞMA NASIL OLMALI?

1 - Toplantıda siyaset bilimci birkaç dostla sohbet ederken hemen ortaya “dil” sorunu çıktı. Burada “dilden” kast ettiğim İngilizce ya da Türkçe değil, disiplinlerin kendi geliştirdikleri diller ve bu dil içinde,

1. Normal günlük dilde hiç kullanılmayan, başkalarının da hiç bilmediği ve disiplin içinde olan özel kavramlara karşı gelen sözcükler. Bir örnek düşünmek gerekirse hemen aklıma iki doktorun mesleki bir sohbet sırasında yaptıkları konuşma geliyor (dışarıdan kulak misafiri olan birinin tek kelimesini bile anlamayacağı türden olanlar).
2. Günlük konuşma içinde var olan ama disiplin içinde özel anlam kaymaları yaşamış kelimeler. Bunlar bir açıdan daha sorunlu, çünkü dışarıdan dinleyen ses olarak bildiği kelimelerle karşılaşıyor ama ne dendiğini anlayamıyor, ya da yanlış anlayabiliyor.

Yemekte karşımda oturan genç akademisyen bana kısaca bir şeyler anlattı... anlamadım!

İki farklı disiplinden insanların bir arada çalışabilmesi için öncelikle bir “tercüman” gerekiyor, bir dildeki konuşmayı diğer disiplinden gelenlerin anlayacağı şekilde tercümesini yapabilecek bir kişi. Nasıl ki Türkçeden İngilizceye tercüme yapan bir tercümanın her iki dile de çok iyi hakim olması zorunluysa mültidisipliner tercümanın da her iki disiplinden oldukça yüksek oranda bilgi sahibi olması gerekiyor.

2 – Mültidisipliner çalışmalar iki disiplinden insanların bir araya gelip, eşitlik bazında bir proje yürütmeleri şeklinde olabileceğini pek düşünmüyorum, en azından Arkeopolitics için bunu söylemek için henüz çok erken. Kanımca bir disiplinde çalışan bilim insanlarının tamamen kendilerine ait bir sorunsalı (problematığı) çözebilmeleri için bir başka disiplinden yardım almaları şeklinde olması daha akla yakın.

Bu yaklaşımı belki de en bol ve özgür şekilde uygulayan disiplin de sanırım Arkeoloji. Kendi sorunlarımızı çözebilmek için pek çok bilim dalından yardım istiyor ve alıyoruz.

Bu nedenle, Arkeopolitics bağlamında gerek arkeologların gerekse siyaset bilimcilerin öncelikle fayda elde edebilecekleri uygun sorunsalları yaratmaları, ortaya koymaları gerekiyor. Ancak “Söylemesi kolay, yapması ise oldukça zor” bir çalışma. Siyaset Bilimi açısından bakılırsa öncelikle hangi konularda belli sorunsallar olduğu ve bunların hangilerine arkeolojinin sağlayabileceği, fiziki bulgu bazlı, çok derin bir tarihsel süreçten bakılmasının fayda getirebileceğinin tespit edilmeye çalışılması belki bir yöntem olabilir.

Ancak tamamen şans faktörünü kullanmak da bir çare getirebilir. Bu yöntem de belli bir disiplinde uzman olan kişinin diğer disiplini hızlı bir şekilde ve belli bir amaç gütmeyen incelemesi, öğrenmesi sırasında tamamen rastlantısal olarak çok ilginç sorunlar ya da mevcut sorunlara çözümler veya çözüm algoritmaları kendiliğinden çıkabilmektedir.

19.10.2022

Doç Dr. Haldun AYDINGÜN